

**МОВОЗНАВСТВО
СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ-2**

**ВАВІЛОНСЬКА ФІЛОЛОГІЯ.
МОВОЗНАВЧІ ІНТЕРЕСИ
ХЕТТІВ ТА ФІНІКІЙЦІВ**

Вавілон

- Вавілонське царство існувало до IV-III тис. до н.е.
- Це сучасна територія Іраку, між р. Тігр і Євфрат.
- Основне населення Вавілону (рівнини Єгипту) – 2 народи:
 - шумери
 - аккадці

- Інтерес до мови < із суто практичної потреби – спілкування між представниками шумерів та аккадців
- + потреба в переписуванні різного роду історичних, торговельних, династійних та ін. відомостей.

- **Клинописне** письмо.
- Існували для переписування документів спеціальні **школи переписувачів при храмах**.
- Окрім суто світських записів, ці переписувачі робили клинописні копії різного роду культових творів – легенд, міфів.

- Вавілонські учені-жерці **вперше в історії** виділили у словах морфеми.
- **Найбільша увага** приділялася **дієслову** (воно - найголовніше).
- **Уперше в історії** уклали **орфографічні довідники**, які регламентували написання власних імен – богів, царів і т.д.
- Вавілонянам належить пріоритет укладання перших перекладних іншомовних словників, зокрема шумерсько-аккадського й аккадсько-шумерського.
- **Перші підручники з шумерської мови.**

● Хетти

- **Хетти** – індоєвропейські племена й народності, які заселяли у II – на поч. I тис. до н.е. Малу Азію та Північну Сирію (сучасна Туреччина й Північ Сирії).
- У XVII ст. до н. е. утворилося Хеттське царство (проіснувало до XIII ст. до н.е.).
- На культуру, суспільство, економічні зв'язки хеттів **дуже вплинули Стародавній Єгипет і Вавілон.**

- Різні хеттські племена **запозичили клинопис у шумерів та ієрогліфи у єгиптян.**
- Торговельна потреба - потрібне **письмо.**

- **Надзвичайно розвинене словникарство:**
- дво- і тримовні словники: шумеро-аккадсько-хеттський, шумеро-хурритський словник і т.ін..
- Укладачі намагалися передати **синонімічне багатство мов**, зокрема хеттської.
- У реєстрах цих словників **слова граматично оброблялися**: вказувалася їх належність до імен або дієслів, інколи подавалося вживання цих слів у фразеологізмах і реченнях.
- Хетти **ПЕРШИМИ** створили **кількамовні словники**.

Фінікійці

- Уперше в людській історії створили алфавіт (буквене письмо).
- Створивши, алфавіт, чітко розрізняли голосні й приголосні звуки та їхню фіксацію на письмі.
- Якщо єгиптяни, шумери, хетти не виділяли окремо слова (писали суцільним рядком), то фінікійці кожне слово почали писати окремо.

- Фінікійські учені цікавилися іноземними мовами > **укладали перекладні іншомовні словники.**
- Успіхи у граматиці: **виокремлювали 12 частин мови.**
- **Найголовніша ч. мови – дієслово**, його характеризували всебічно
- **Уперше виокремили категорію способу та інфінітив.**

СТАРОІНДІЙСЬКЕ МОВОЗНАВСТВО

- Виникло в середині I тис. до н. е., як і в попередників, із суто практичних потреб: вивчення, тлумачення культових текстів, т.зв. вед.
- **Веди** (**vědati* ‘знати’) – збірка знань, це збірки культових текстів – міфів, легенд, філософських творів, які вважалися священними й даними людині Богом.
- Були написані невідомо ким і невідомо коли.
- Писані санскритом (староіндійською літературною мовою).

- На середину I тисячоліття до н.е. санскрит встиг застаріти > мало хто розумів його > тлумачення цих вед пракритом (новою індійською мовою).
- Цікавилися давньоіндійські учені граматиною вед, етимологією окремих слів, стилістикою (поетикою) та ін.
- Найвидатніші вчені-мовознавці та філософи: Яска, Паніні (V ст. до н. е.), Катьян (III ст. до н.е.), Патанджалі (II-I ст. до н. е.), Вараруччі (II ст. н. е.).

- **Яска:**

- 1) першим подав, вивчаючи Веди, етимологію назв староіндійських божеств;
- 2) поділив усі слова санскриту на 4 класи (частини мови): ім'я, дієслово, префікс із прийменником, сполучники з частками.

- **Паніні:**

- 1) автор так званого «восьмикнижжя» –
- великого мовознавчого трактату з 8 книг, присвяченого Ведам;
- 2) дав у трактаті найповніший опис словозміни і словотвору;
- 3) засновник описового методу в мовознавстві;
- 4) дуже детально розробив учення про синтаксичні функції імен.

- **Катьян:**

- 1) продовжувач учень і популяризатор Паніні;
- 2) автор кількох трактатів, де поширює, уточнює вчення Паніні.

-

- **Вараручі:**

- 1) велика увага – т.зв. пракритові, живій індійській мові;
- 2) розробив учення про порівняльне вивчення санскриту і пракриту.

- **Сутри** – короткі віршовані правила
- **Основною** одиницею мови вважали речення
- Розрізняли **7 відмінків**
- Виокремлювали у словах **основу і флексію.**
- Першими використали суфікси та зміни при словотворенні у звуках.

- Мова – божественного походження.
- Вища сутність Всесвіту – слово (= Бог), причому слово має 3 стадії свого розвитку:
 - 1) провідницька (пророцька);
 - 2) проміжна;
 - 3) вимовна (артикуляторна).
- Слово пророкується, народжується у Божій ідеї, далі дається людям теж як певна ідея чи дух і, нарешті, вимовляється.